

Josef ČÍŽEK, *Komunikativní obraz vojenských střetů za českého stavovského povstání*, České Budějovice 2017 (= diplomová práce, Historický ústav, Filozofická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích), 99 s.

#### Posudek oponenta diplomové práce

Diplomová práce se soustředí na tři vojenské střety, k nimž v průběhu první poloviny stavovského povstání došlo v jižní části Království českého – bitvu u Lomnice nad Lužnicí, v níž v listopadu 1618 stavovská vojska pod velením Jindřicha Matyáše z Thurnu a Jiřího Fridricha Hohenlohe porazila katolické oddíly Karla Bonaventury Buquoye, dále na neúspěšné obléhání katolickému táboru věrných Českých Budějovic, jejichž posádka pod Buquoyovým velením na sklonku roku 1618 a v prvním pololetí 1619 úspěšně vzdorovala pokusům stavovské armády o dobytí města, a nakonec na bitvu u Záblatí, kde v červnu 1619 katolická vojska Karla Bonaventury Buquoye a Jindřicha Duvala Dampierra porazila stavovské oddíly Petra Arnošta z Mansfeldu. Nešlo mu však o popis příčin, průběhu, výsledků či následků zvolených vojenských střetů. Namísto toho se rozhodl konstruovat jejich komunikativní obraz, tedy to, jak je líčila propaganda obou zneprátelených táborů s cílem ovlivnit jejich vnímání v očích dobových čtenářů a pozorovatelů. Využil k tomu hlavní médium dobové propagandy, jimiž byly letáky, ať již šlo o jednolisty nebo obsáhlejší brožury (s. 10). Jako sekundární prameny využil v omezené míře také městskou korespondenci nebo tiskem vydávané písňové texty, které v raném novověku měly informační funkci, ale rovněž ovlivňovaly a formovaly vnímání posluchačů o aktuálních událostech. Uvedený přístup jednoznačně považuji za metodicky přínosný, neboť umožňuje dobové střety vnímat nikoli dnešními očima „informovaných a poučených odborníků“, ale právě optikou dobových aktérů z různých sociálních prostředí, ať již šlo například o důstojníky, kteří vydávali rozhodnutí podle informací, které v daném okamžiku měli k dispozici, o stavovské a jiné politiky, kteří z různých důvodů a různým způsobem cíleně ovlivňovali názory svých stoupenců či oponentů, a samozřejmě o početnou a pestrou množinu recipientů, kteří si jiným způsobem neuměli nebo neměli možnost obstarat informace, než jaké jim nabízela právě soudobá letáková či písňová produkce.

Objasnění metodických a heuristických východisek věnoval Josef Čížek první část své diplomové práce. V jeho pojetí se nejedná o prostý či jen stručně komentovaný výčet titulů literatury a pramenů, ale o obsáhlý a promyšlený text, který dokládá jeho znalost „klasických“ děl k dějinám třicetileté války, ale také prací, které hledají odpovědi na podobné otázky, jaké

si kladl autor předkládané rozpravy. Spolu s tím student prokázal znalost moderní literatury věnované letákové produkci a šířeji novinovému zpravodajství na počátku novověku, stejně jako zahraničních prací o tomto typu pramene. K textu úvodní kapitoly mám pouze dvě stručné připomínky. Jestliže se autor zaměřuje na jižní Čechy, mohl kromě prací Miloslava Volfa pracovat také s některými staršími pracemi, například od Josefa Pospíšila. Přeci jen větší pozornost by si zasloužilo vysvětlení konceptu komunikativního obrazu, který je podle mého názoru představen příliš stručně (jeden odstavec na s. 21-22).

Následující tři kapitoly jsou věnovány zkoumaným vojenským střetům a jejich obrazu v propagandě obou stran, případně ve vnímání dobových aktérů, zejména městského obyvatelstva. Josef Čížek pokaždé nejprve představil příčiny, průběh, výsledky i následky zkoumaných konfliktů. Následně se věnoval jejich obrazu v dobové publicistice. Oceňuji přitom, že se mu podařilo shromáždit letáky, jejichž vydavateli byly obě zneprátené strany, tedy nekatoličtí stavové i katolíci. To mu umožnilo zabývat se prostředky, jimiž v nich byla prezentována vítězná či prohraná bitva, vyčísleny škody v protivníkově táboře, bagatelizovány vlastní ztráty či představeni hrdinové, kteří se zasloužili o vojenské úspěchy nebo v bitvě ztratili život. Letáky se rovněž snažily vykreslit atmosféru střetu či věnovaly pozornost nadpozemským znamením vlastního úspěchu, zbabělosti nepřátel a zejména boží vůle, kterou pokaždé měli na své straně. Právě interpretaci těchto obrazů, jimž věnoval Josef Čížek velkou pozornost, považuji za největší přínos předkládané diplomové práce. Věnoval přitom pozornost nejen textové, ale také obrazové části zkoumaných letáků; jejich ukázky však čtenář v přílohách očekává marně. Nerozumím pouze formulaci na s. 32, kde uvádí, že analýzou letáků usiloval proniknout „do myšlenkového světa recipientů letákového zpravodajství“, neboť samotná existence letáků vypovídá jen velmi málo o tom, kým a jak byly čteny, případně poslouchány, a tedy i vnímány.

Poznat jejich vnímání by mu umožnily jiné prameny, které by vypověděly více o rozšíření a čtení letáků například v městském prostředí, ať již těch lokalit, jichž se zkoumané střety bezprostředně dotkly, nebo jiných českých a také zahraničních recipientů, pro něž byly vesměs německy tištěné letáky bezpochyby také určeny. Přestože se autor pokoušel takový výzkum alespoň v archivech jihočeských měst podniknout, výsledky získané zejména z meziměstské korespondence toho o komunikativním obrazu tří zmiňovaných střetů prozradily méně, než by si bylo možné přát.

Diplomová práce Josefa Čížka přináší cenné metodické podněty pro bádání o vojenských střetech, k nimž v průběhu stavovského povstání došlo v jižních Čechách. Nabízí tak nový pohled na zdánlivě známé téma, který má šanci obohatit dosavadní poznání o těchto

konfliktech a jejich diplomatickém či politickém pozadí. Nadto je psána kultivovaným jazykem bez prohřešků proto jeho pravidlům. Velmi rád ji proto doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm **v ý b o r n ě**.

Jindřichův Hradec, 25. srpen 2017



Doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.